

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN ILLINOIS SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodna in Zlatna država (Izven Chicago) in Chicago \$2.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta, za Chicago in Cleveo \$1.50 na leto, \$2.25 na pol leta; za inmo-
stnost \$1.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Čena glasila po dostavi: Rokopis ne vr-
tajo. Advertni rate in agreement. Manu-
script will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2627-29 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglejanju, na primer (May 21,
1934), poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
narodnina. Pomnite jo pravčasno, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Obiski razstave

Chicago. — Svetovno razstavo
in urad SNPJ je obiskal Frank
Burgar, Girard, Kans.

Obiskovalci prihajajo

Moon Run, Pa. — Svetovno
razstavo v Chicagu obiščejo sle-
deči slovenski graduanti: Ro-
binson Township High School:
M. Jerala, M. Kralj, F. Butja in
F. Močnik, vsi člani SNPJ. V
Chicago pridejo 30. junija.

Smrtna kosa v starem kraju

W. Aliquippa, Pa. — Anton
Groznik je prejel žalostno vest,
da je v Čušnjah pri Sostru pod
Ljubljano umrl njegov brat Mi-
ha Groznik v starosti 45 let.
Vzela ga je kostna jetika, kate-
re se je nalezal v svetovni vojni.
Tu zapuša brata, tam pa ženo,
dva otroka, brata in tri sestre.

Cleveland. — Angela Benčin
je dobila žalostno vest, da je v
Nevljah pri Kamniku umrla nje-
na mati Terezija Kosir, roj. Ce-
tin, v starosti 72 let. Tu zapuša
dve hčeri, v starem kraju pa
moža, sina in tri hčere.

Nezgodna na cesti

Cleveland. — Avto je povozil
Ludvika Maršaja, člana društva
Naprej št. 5 SNPJ. Nahaja se v
Charity bolnišnici z zlomljeno
nogo.

Nov grob

Forest City, Pa. — Tu je umrl
Martin Jevnik, star 84 let. Zapu-
stil je dva sinova — od katerih e-
den je tukajšnji slovenski žup-
nik — in dve omoženi hčeri.

Poslan v zapor radi vode

Youngstown, O. — William
deBarbour bo moral presedeti v
ječi 12 dni, ker ni hotel biti s
svojo družino vred umazan. Do
te kazni je prišel na tale način:

V njegovem stanovanju so mu
vsled brezposelnosti zaprli vodo
že pred meseci. Ker je večkrat
treba pa tudi priti ter se očis-
titi, je šel deBarbour na kraj-
ciste in odprl mestni gasilski
hidrant ter se pripravil na zeh-
to kakor več drugih. Voda v
reki je namreč tudi za pranje
preve umazana. Pri tem pa
je bil zasačen in obsojen na 12
dni ječe.

Ce je človek brezposeln in re-
ven — in teh je tisoče in tisoče
tudi v Youngstownu — mu tudi
pranje in higiena ni dovoljena.
Umazanca se pa celo še pe-
izogne, čeprav se paragrafi ne
zmenijo za to, še manj pa na
samoponos človeka.

Policaja obsojena radi brutal-
nosti

Cleveland, O. — Dva policaja
sta bila spoznana krivim napa-
da in brutalnega pretepa neke-
ga pijančka po imenu Franka
Pojmana, ki je v ječi podlegel
posledicam pretepa.

Da nista bila "moža postav-
" oprana, je zasluga časopisov, ki
so zahtevali kaznovanje brutal-
nežev. Policaja sta bila suspen-
dirana od službe in ju čaka šest-
mesečna ječa in globa \$200, če
jima bo sodnik dal maksimalno
kazno.

Lafollettoveci dobili dovolj pod-
pisov

Madison, Wis. — Lafollettoveci
so dobili dovolj podpisov na pe-
tiščjo za svojo progresivno
stranko, ki bo pri prihodnjih
volitvah stopila pred volilce.
Podpisov so dobili 5000 — dva
tisoč več kot potrebno.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Iz mojih zapiskov

Milwaukee, Wis. — Tukajšnja
trgovska zbornica je dan pred
konvencijo socialistične stranke
države Wisconsin izdala javen
poziv na vse volilce, oziroma na
ljudstvo te države, v katerem
zahteva od prihodnjega zaseda-
nja državne postavodaje uve-
lavljenja davka na blago. Ta
zakonodaja, za katero so se na-
ši plutokraci borili že v teku
zadnjega zasedanja legislature,
bi pomenila poseben, tri cente
znašajoč davek pri vsakem na-
kupu nad 25 centov.

Kakor običajno, tako skušajo
kapitalistični koristolovci tudi
pri tej priliki naložiti breme dav-
kov na revne sloje, to je široke
plast ljudstva. Socialisti zahte-
vajo, da se valed bede narašča-
joči deficit v državni blagajni
pokrije z davki na velika premo-
ženja, posebno pa na velike ded-
ščine. Novi davek, kakor so ga
zasnovali veliki gospodje, bi u-
daril seveda samo delovno ljud-
stvo in pa male trgovce ali pod-
jetnike. Premožni ljudje ne ču-
tijo tistih treh centov, katere bi
moral plačati pri vsakem naku-
pu, toda za delavce in druge ne-
premožne sloje bi to pomenilo
težko breme. Medtem pa se viša-
jo zadnje mesece dividende del-
ničarjev in dobički kapitalistov
vzlic temu, da vlada čedalje ve-
čja revščina med ljudstvom, ki
komaj zmaguje težka bremena
draginje.

Ce bo ta roparska zakonoda-
ja sprejeta, je pač odvisno od
volilcev samih. Ce bodo delavci,
farmarji in sploh takozvani ma-
li ljudje znali rabiti pri prihod-
njih volitvah svoj razum in bodo
glasovali za delavce, to je so-
cialistične kandidate, bo ta ro-
parski napad na žep ljudstva
seveda odvrnjen; če pa bodo gla-
sovali ponovno proti svojim last-
nim interesom, pa bodo morali
nositi novo breme in plačevati
stroške nesmiselnega kapitali-
stičnega gospodarstva.

Dne 22. junija zvečer se je vr-
šil, oziroma bi se moral vršiti
jajni shod tukajšnjih privržen-
cev nemškega fašizma in sicer
v Bahnhof Turner dvorani na
12. cesti. Na shodu je hotel na-
stopiti neki bivši nemški komu-
nistični voditelj, ki trdi, da se je
spreobrnil k fašizmu.

Shoda ni bilo, oziroma se ni
mogel vršiti, ker so dvorano na-
polnili poleg nekaj ducatov tu-
kajšnjih nacijskih socialistov in
komunisti, kateri so priredili de-
lavskemu izdajalcu vroč sprejem.
Sicer bi lahko ostalo pri demon-
straciji v dvorani, kar so socia-
listi nameravali, toda komunisti
so povzročili pretep, ki je kon-
čal z aretacijo treh komunistov.
Ko je policija videla, da bo
prišlo do nemirov, je dobila ta-
koj ojačenje. Okrog sto policaj-
jev je zasedlo dvorano in v hode
v poslopje. Potem so spremljali
govornika in njegove prijatelje
iz dvorane na cesto, kjer pa je
padlo po fašističnih buticah. Na
stal je splošen pretep, ki pa ni
imel hujših posledic kakor ne-
kak krvavih nosov in raztrganih
oblek.

Komunisti so nadaljevali de-
monstracije pred policijsko po-
stajo na Vine st., kjer so bili
trije komunisti zaprti za neka
minut. nakar so jih odpeljali v
glavni stan, v okrajno ječo. Ka-
kor se razume, je bil kriv spet
župan Hoan in "njegova" polici-
ja. Za komuniste je to spet teč-
na hrana in "socialpatrioti" bo-
do dobili v njih časopisih obi-
čajne lekcije. Ce bi komunist
rabili zdrav razum, bi s pomoč
je socialistov mirnim potom pre-
prečili nacijski govor in imen-

vali svoje govornike. To bi bili
lahko dosegli, ker so bili v o-
gromni večini, toda njih pravi
namen je bil, iskanje žrtev in
potem povoda za običajne napa-
de na socialistično stranko in
njene voditelje.

"Razstave" narodnih noš na
Peruškovih razstavi v tukajšnjem
Art Institutu torej ni bilo. Vse
je bilo tam za tisti slavni trenu-
tek, fotograf kapitalističnega
dnevnikarja, pol ducata "naših",
ampak ne narodnih noš. Kje so
ostale, se ne ve. Nekje pač noče-
jo več delati štafaze našemu
"rodoljubu". Toda drugi teden
so vendar spravili neko sliko v
"Milwaukee Journal", da je bila
narodna čast rešena, toda brez
narodnih noš.

V krogih ljubiteljev lepe u-
metnosti vzbuja razstava naše-
ga umetnika veliko zanimanja.
Razstavljenih je 36 umotvorov
— lepota, pred katero stoji člo-
vek očaran. Nekaj silovitega je
v teh novejših umetniških delih,
nekaj, kar sega človeku glo-
boko v srce.

Fr. Novak, 16.

Uspešna prireditve

Sharon, Pa. — V nedeljo, 17.
junija, je društvo št. 31 imelo
piknik, na katerem je na dosto-
jen način proslavilo 30-letnico
SNPJ. Piknika so se udeležile
razne narodnosti in tudi člani
našega društva so bili skoro vsi
navzoči, kakor tudi člani angle-
ško poslujočega društva št. 642.
Precej dobro je bilo zastopano
tudi sosednje društvo št. 262,
čigar sedež je v Farrellu, Pa.

Na proslavo je prišlo mnogo
rojakov in rojakinj iz Clevelan-
da, East Pittsburgha, Girarda in
drugih bližnjih naselbin. Lahko
rečem, da nismo pričakovali ta-
ko velikega poseta. V imenu
društva št. 31 se vsem lepo za-
hvaljujem za poset. Uslugi, ki
ste jo nam izkazali, bomo sku-
šali vrniti z našim obiskom, ka-
dar boste imeli svoje prireditve.
Na pikniku je igral orkester
Lousa Pirca, kvartet iz Girarda,
O. Posetnikom smo nudili oku-
sen prigrizek in izvrstno pijačo
in so bili s postrežbo zelo zado-
voljni. Mnogo so izjavili, da jim
je naša prireditve zelo ugajala.
Navzočih je bilo tudi nekaj A-
meričanov s svojimi soprogami,
ki bivajo med nami. Rekli so,
naj jih obvestimo, kadar bomo
imeli slične prireditve, ker se
radi zabavajo med našimi ljud-
mi.

Kot predsednik pripravljale-
ga odbora se lepo zahvaljujem
vsem članom, ki so pomagali pri
raznih delih. Lepa hvala Franku
Paulenichu, tajniku društva št.
642, ki je prodajal listke za naše
društvo, s katerimi so s'poset-
niki kupili prigrizek. Vsota lis-
tkov, katere je prodal br. Pau-
lenich, je znašala \$48.50.

Na pikniku smo rajali in pre-
pevali pozno v noč. Vse je bilo
veselo in zadovoljno, ker se je
proslava tridesetletnice SNPJ
tako imenitno završila. Mislim,
da je vsakemu, ki se ni udeležil
naše prireditve, lahko žal, kajti
zamudil je izvrstno zabavo.

Michael Lenarcic, 31.

ODLIKOVANJE, KI JE NEKAJ
VREDNO

Sovjetska vlada je sklenila, da
bodo imetniki Leninevega in
drugih visokih sovjetskih odli-
kovanj v bodoče dobivali elektri-
ko in plin zastoj, zastoj si bo-
do lahko dali priti tudi svoje
perilo v državnih pralnicah. Zad-
nje velja za državne pralnice za
sedaj samo v področju moskov-
skega mestnega sovjeta.

Sovjetski zrakovlak: motorni aeroplan vodi brezmotorna letala. Na desni je letalec P
ko, na levi pa pilotje brezmotornih letal, ki so vsi člani mladinske komunistične organizacije.

Kavčukarski delavel v
mozdnom gibanju

Zahtevajo tudi priznanje svoje
tovarniške unije

Akron, O. — (FP) — Pri Ge-
neral Tire & Rubber kompaniji
je 1100 delavcev poskusilo s
stavko pri delu skozi 15 ur. Pri-
šli so na delo, ampak so držali
križem roke ter se šetali drug
od drugega, namesto da bi stro-
je poglali.

S to pasivno rezistenco so pro-
testirali proti znižanju plač v de-
partmentu za težke pnevmatike.
Iz tega protesta se je razvila tu-
di zahteva za zvišanje plač vsem
delavcem in priznanje unije.

Vodstvo tovarne je obljubilo,
da bo izravnilo plače in delov-
nik" v teku dveh tednov in pri-
znalo tovarniško unijo, če se za-
njo izreče 95% delavcev. Družba
ima svojo kompanijsko unijo.
Tega pogoja delavci niso spreje-
li, marveč zahtevajo, da mora
družba priznati unijo, če se ve-
čina delavcev izreče zanjo. Za-
grožili so tudi s stavko.

Voliva ni hotel moliti za dež—in
dež je prišel vseeno...

Zion City, Ill. — Wilbur Glenn
Voliva, cerkveni diktator v tem
mestecu, je pred nekaj dnevi za-
grozil svojim vernikom, da ne
bo molil za dež. Naj bo suša ka-
zen za njihovo skopost! — jih je
oštrel, ker nečijo plačati zaostali-
h prispevkov za njegovo cer-
kev. — V cerkvi je bilo okrog 500
vernikov, ki so hoteli moliti za
dež. "Nič ne bomo molili", je gr-
mel Voliva. "Sramota za našo
cerkev, da vas je tako malo tu.
Ne bom molil za dež toliko časa,
dokler ne pride 3000 ljudi v to
cerkev in dokler mi ne plačajo
vsakega, kar dolgujejo. Bog je
vedno kaznoval s sušo in drugi-
mi nadlogami one, ki niso hoteli
plačati cerkvi dolžnega davka!"
— Vsi poparjeni so verniki zapu-
stili cerkev, a ko so prišli na pro-
sto, so debelo zijali. Dež je lil
curkoma in suha polja naokrog
Zion Cityja so bila namočena
kljub temu, da Voliva ni hotel
moliti za dež in je obsodil svoje
vernike na sušo.

V 30 letih prva uspešna stavka

New Castle, Pa. — V tem me-
stu openšarstva se je prvič po
30 letih zgodilo, da so delavci
zmagali v stavki. To se je zgo-
dilo pri Johnson Bronz Co., kjer
so 28. maja delavci zastavkali
stodstotno. Končana je bila s
priznanjem unije.

Mestna in okrajna oblasti so
d močno prizadevale, da bi jo
drolile. Župan Charles B.
Mayne je na primer sam peljal
stavkolomce na delo, vendar pa
se je stavkarjem posrečilo, da
jih jagnali iz mesta.

"Jedli boste sneg", pravi boss
delavcem

Columbus, O. — "Prej boste
jedli sneg kakor bom odprl to-
varno in pristal na zaprtje de-
lavnice," so bile besede, katere
je Morris Resler, predsednik
Hercules Clothing Co. zalučil v
obraz 800 delavcem, ko so šli na
stavko za priznanje United Gar-
ment Workers unije in enfor-
siranja pravilniške lestvice.

Družba je z unijo podpisala
petletno pogodbo, toda jo je ta-
ko vrgla v koš, kakor je nastala
stavka v obeh tukajšnjih to-
varnah. Vsled močnega piketi-
ranja je moral boss Resler za-
preti obe delavnici, stavkarjem
pa je rekel, da bodo "prej jedli
sneg ko bom odprl tovarni."

150 milijonov za farmarje na
srednjem zapadu

Hyde Park, N. Y. — Predsednik
Roosevelt je v nedeljo nakazal
na račun federalnega pomožnega
fonda za po suši prizadete kraje
vsoto 150 milijonov dolarjev za
farmarje na srednjem zapadu.
Denar dobe razne reliefne orga-
nizacije, ki skrbijo za nabavo se-
mena, živine in drugih potreb-
ščin za prizadete farmarje.

Štrajk farmskih delavcev
v Ohio

Kenton, O. — Okrog 600 delav-
cev na farmah v okraju Hardin
je zastavkalo. Delavci zahtevajo
35 centov na uro. Pravijo, da
zdaj prejemaajo \$1.30 za deset
ur dela na dan.

Štirinajst ubitih na cestah v
Chicago ob koncu tedna

Chicago. — Štirinajst oseb, o-
sem v soboto in šest v nedeljo,
je bilo ubitih pri avtomobilskih
nesrečah v Chicagu in okolici ob
koncu tedna. To je rekord v tem
letu. Poleg teh žrtev je pet oseb
izgubilo življenje med silno ne-
vihto z viharjem v soboto po-
noči.

Karl Munrchetti, eden obe-
nih socialistov na Dunaju. V
bojih s fašisti na ulicah je bil
tako ranjen, da so ga morali ne-
sti na vešala.

KRUH BREZ MOKE

Svet bo imel kmalu priliko se-
znati se z novo vrsto kruha, s
kruhom brez moke, vsaj brez
moke v običajnem smislu besede.

Odkrili so namreč novo meto-
do za lučenje pšenice. Ta meto-
da spravlja iz lupine dragocene
in zdravilne stanice, ki jih do-
slej niso mogli izkoristiti, in jih
napravi uporabne za pripravo
kruha.

Metodo so odkrili v Londonu
in je mnogi ljudje na Angle-
škem dobivajo od tam po letalu
novovrstni kruh. Vsi pravijo, da
je dosti bolj okusen in ekono-
mičnejši. Od kar ga uživajo, so
bolj zdravi in otroci jim rasejo
hitreje. Mussolini, ki je novi
kruh pokusil, pravi, da je to
najvažnejša iznajdba za člove-
štvo, od kar so odkrili elektriko.

PRIMORSKE NO

Fašistovski učitelji in
Sv. Križ pri Trstu, m.
— V nedeljo 20. t. m.
hiši, ki je bila nekdaš-
njega društva, kater
razpuščeno v letu 1930
vo tukajšnjega "pol. ta-
tvorjen" z velikim pom-
lilski dom. Nameni
domov po naših krajih
pač znani: v njih se na-
mladina po šolskem po-
ja v sovrastvu do vseg
slovenskega. Zato pos-
bi tu poleg že znanega
Manesa, predsednik kr-
balističnega odbora učite-
ki tudi deli klofute uč-
se upajo pogovarjati
v svojem materinem je-

Ze zjutraj so vsi šol-
dino oblekli v balisti-
in jo peljali iz šole na
balističnega doma, kjer
z drugimi fašisti pris-
maši, ki jo je imel balis-
iz Trsta Schuller. V
ki ga je imel med mas-
val mladino, da naj vz-
lijo in balistično organi-
toliko skrbita zanjo.

Glavna slovesnost p-
popoldne. V prisotno-
ske mladine, nekaj čet
odposlanca baliste Pue-
Trsta in učiteljstva
blagosloviti dom gospo-
dasiravno bi lahko to
prisotnost bal. kaplan.
se vršili razni patrij-
vori učiteljev Manesa
ta in odposlanca iz Tr-
remonija se je konča-
vadb šolske mladine,
nič kaj dobro izpadla
pevanjem fašističnih hi-
sežno navdušeno je
prepevati tudi z gestan-
menjeni faš. kaplan.
obsebi umevno, da je m-
navzoča vsa šolska
kdor bi izostal, bi bil p-
van.

List "Piccolo" iz Tr-
ročal, da je bil ta dan
ves v slavlolikih, zas-
lepakih. Kot po navadi
di tokrat posteno zlag-
enega slavlolika in lep-
in razen gostilničarje
govcey in nekega občin-
službenca ni razobesil
hče laške zastave. V
vzroka, pa imamo se
vati za otvoren razmar-
dom.

TRETJA VRSTA VO

Pred nekaj leti so š-
da so atomi najlažjega
plina, vodika, vsi iste
tem naziranj bi sest-
kov atom iz pozitivno
jedra in iz tropa nega-
bitih elektronov, ki k-
krog njega. Pred dveh
pa so trije ameriški uč-
krili vrsto vodika, ki
dve jedri. Imenovani so
vodik. To odkritje je
najzanimivejših v zadnj-
letjih in važno ne samo
tično fiziko, temveč za o-
znanosti.

Kakor pa poročajo sed-
raziskovalcem na vsee-
Princetonu posrečilo ob-
tretje različice vodika,
buje v svojih atomih p-
dra. Vsako teh jeder z-
njih pa kroji en sam e-
Zanimivo je, da je up-
atom pridelati iz umet-
bombardirajo medseboj-
težkega vodika, nastane
va reakcija: stori se at-
vrednega in atom troje-
dika.

Milica odhaja iz Toleda, ko ni mogla zdrobiti stavke.

Vesti iz Jugoslavije

ELEKTRIFIKACIJA ZAPAD- NEGA DELA JUGOSLAVIJE

29. maja je imel g. prof. ... v ljubljanskem klubu ... gospodo — razni- ... zastopniki indu- ... faktorji — zapi- ... o gornjem vele- ...

... koristi, ki bi jih ... država ... nam ... gospod- ... razume- ...

... ali velike, ali pa ... s premogom, ... vode. G. pro- ... znanja v prvi ... elektrarne in nam ... pravza- ... električnega to- ... iz ...

... na ta način, da ... elektrarni njen ... smeri, v katerem sme ... gospodariti.

... izračunal, da ... železnice ... iz trbo- ... revirjev v ljubljansko ... elektrarno na leto ...

... To vsoto, ki jo ... železnice za pre- ... g. profesor ... uporabil. Naše že- ... predavatelj, so ... ali ...

... se jim ta posej ... za elektrarne). ... predlaga ... gospodar- ... ki se te vsote ...

... bi prodala ... daljnovod ... družbene del- ... predavatelja bi ... korist- ... omrežje ... breme. Cu- ...

... Fali. ... potrebnih priklju- ... Ljubljano in ... po mnenju g. ... potrebnih kakih 90 ... dinarjev, za kateri ... država veli- ...

... Profit bi ... ogromen, ... družba s pro- ... premogov prah ... njih danes ... nimajo do- ... cene.

... komaj ... našla". ... milijonov bi ... letih je priha- ... delničarjem, če bi ... odkrila.

... državnim posojilom ... Fala in Trboveljska ... Zagreba in juž- ... kar sta po mnenju ... let brez- ...

... pač ne ... svojega denarja, ... da ga dobi dru- ... dobilek velikih elek- ... naj bi se po ...

... profesorja oblastva ... razume- ... da bi se garantiralo ... "tujcem", ki pred- ... družbah, nemoten ... tretjin bano- ...

... predlaganega gospo- ... naj bi služili ... elektrifikacijo ... pri tem bi go- ... električni okrajji tu- ... ter bi le- ... lastniki teh z ... zgrajenih o- ...

strokovnjaškem mnenju bi bilo seveda cenejše, če bi odkupila država že sedaj omrežje od tujcev in si zagotovila s tem tudi v bodoče dohodke državne železnice in pa dohodke banovinskih in ostalih domačih elektrarn. Močna je dovolj, da to izvede in da potem uporabi dohodke v prid celokupnosti.

G. profesorju, ki je referiral, so se zamerili vsi referenti, ki mislijo samo na svoje gospodar- je in krojijo vse rešitve proble- mov samo v interesu svojih go- spodarjev. G. profesor gleda na te probleme z drugačnega stali- šča, saj se že pet let trudi, da bo vsa dežela deležna "pravilne" elektrifikacije.

Naj nam g. profesor ne za- meri naše nestrokovnjaško raz- umevanje njegovih izvajanj in če smo se zmotili in nismo kot lajki stvari pravilno razumeli, upam, da nam bo v interesu vsaj nas ubogih davkoplačevalcev svoje predvajanje poljudneje razložil. —D.

GOSPODARSKA KONFEREN- CA V BEOGRADU

Dne 6. junija se je pričela v Beogradu v dvorani industrijske zbornice konferenca vseh delo- daljalskih zbornic. Konferenca je razpravljala seveda o krizi, kar je aktualno vprašanje. Zna- no nam pa je, da se delodajalci pri nas, kakor tudi drugod, iz- govarjajo v glavnem na social- nopoliitične pravice nameščenecv in njih previsoke plače, kadar hočejo razkrinkati glavne po- vzročitelje krize.

Na svoji konferenci so govo- rili tudi o drugih stvareh. Všeč jim ni davčna obremenitev, tr- govinska politika, prometne tež- koče itd. Marsikaj teh stvari morda tudi ovira gospodarski razvoj, toda te ovire ne izhajajo toliko iz domače politike, kakor iz mednarodne. Vzroki gospo- darske krize so mednarodni, ki tiče deloma v razoranosti me- dnarodnega sožitja, še bolj pa v kapitalistični diktaturi eksploa- tacije narodov. Vzrok oborože- valne politike je orožna indu- strija, oziroma nje kapital, ka- kor je rekel Amerikanec Nor- man Davis, vzrok ostalega izko- riščanja pa ostali velekapital, ki hoče priti po vojni na svoj račun z dolгови in koncentracijo gospodarskih sil.

O teh stvareh na gospodarski konferenci niso dosti razpravl- jali. Predalec so ti problemi, da- si bi bilo potrebno, da izhajajo vse iniciative za odpravo gospo- darske krize s tega stališča.

Poročali smo že o načrtu de- lodajalskih zbornic, po katerem imajo namen predlagati izpre- membo obrtnega zakona. Pred- log delodajalskih zbornic je na- ravnost predrzen, ker hoče raz- veljaviti petindvajsetletne prav- ice trgovskih in drugih name- ščenecv. Z njihovo namero bi bilo v državi prizadetih nedvom- no osem desetlin vseh nameščen- cev, dalje tudi ostalo delavstvo in vajenci.

Predlog je torej krivičen, ker nima namena odpraviti krizo, pač pa jo povečati, predlog tudi ni moralen, ker je nerazumljivo, kako morejo inteligentni gospo- darski krogi predlagati tako zdravilo za ozdravljenje gospo- darske krize, ki povečava social- alno bedo, pospešuje eksploata- cijo in slabi konsumno silo nara- da. Nismo to prvič povdarjali, povdarjali so to tudi gospodar- ski znanstveniki in praktiki, to- da za uspeha naših gospodarskih krogov je vse to bob ob steno.

Pač razumemo to ravnanje delodajalcev z ene strani. V svojih vrstah imajo veliko več- no nekritičnih ljudi, ki po svoji kvalifikaciji in izobrazbi teh vprašanj ne morejo pravilno presojati, pa kriče proti "krivi- cam" zakona. In veliki deloda- jalci, ki bi morali tretirati ta vprašanja praktično, pritrjuje- jo tudi temu nezmislju, da si ne pokvari ugeda pri nerazsod- nih. Plavajmo z njimi, vsaj Re- akcija nam osebno ne škoduje.

Zato, delavci in nameščenici, so postavili delodajalci na dnev- ni red svoje gospodarske kon- ference v Beogradu tudi pred- vsem vprašanje izpremembe o- brtnega zakona. Moralno zagotovilo sicer imo- mo, da vlada zakona bistveno ne bo izpreminjala. Tudi je to ne- potrebno, ker bi predlagane iz- premembe ne omilile krize, mar- več bi jo povečale. Kljub temu pa morajo biti delavci in name- ščenici na straži. Ni še konec na- še akcije. Še hočemo pokazati na protestnih shodih, da imamo tudi mi državljanske pravice ter da si ne damo kratiti socialno- političnih pravic pod krinko — gospodarske krize. Stvarnih ar- gumentov za to reakcijo ni!

Zakaj naj bi potem delavci in nameščenici mirno prenašali take udarce z bičem?

NEZNOSNE RAZMERE ZA RUDARJE

V teh strašnih časih, ko je že vse obupano vsled neprestanih skrbi za vsakdanji kruh, izgle- da, da hočejo gotova rudarska podjetja svoje delavstvo do skrajnosti ponižati, ponižati na stopnjo živali in to ne one živa- li, katero smatra človek za ko- ristno, temveč živali, katero smatra za sebi nevarno.

Človek ne more popisati po- nižanja, katero mora danes ru- darsko delavstvo prenašati od strani svojih "višjih" poleg svo- jega težkega in nevarnega pokli- ca, v borbi za svoj skromen ob- stoj. Zato ni čudno, če je ravno med rudarskim delavstvom naj- več nesreč in tudi katastrof, ka- kor je bila zadnja v Kaknju in sedaj zopet v Monsu. Vendar vsa teža dela in ž njim v zvezi različne nevarnosti bi bile za ru- darje še znosljive, če ne bi ob- stajalo toliko vrst šikan s strani podjetij.

Tako se je zgodilo, da je u- pravnik nekega rudnika, razen tega, da si prisvaja pravico do nadzorstva nad delavstvom tudi izven obrata, izdal razglas na delavstvo s to-le vsebino:

1. V jami se sme kruh jesti le v času odstrelitve (ko se kadí);
2. delavstvo zunanjega obra- ta sme kruh jesti le v zato do- ločenem času, katerega pa mora nadoknaditi po svojem šiftu s četrtturnim delom.

Kdor bi zgoraj navedenega ne upošteval, se ga bo kaznovalo in sicer: prvič z globo 10 Din, dru- gič 20 Din, tretjič z javljenjem na višjo instanco in četrtič pa z odpustom.

In če se delavski zaupniki predrznejo, da v imenu prizade- tega delavstva posredujejo, da bi se te odredbe preklicale, se jim kratkomalo zagrozi, da se jih bo ovađilo orožništvu in po- litični oblasti.

To smo primorani, da pribe- mo javno, da naša javnost vidi in presodi, če je to prav, da se z našim ubogim, pridnim in pre- potrpežljivim delavstvom tako tako postopa in to celo pri ru- dniku, ki bi moral biti vzor vsem ostalim rudnikom.

Posrejena kazen

Paznik kaznjencu: "Zakaj ne marate ostati v celici št. 14?" "Ker moram tam ves dan po- slušati petje ravnateljve žene."

Čez trideset let

napoveduje angleški znanstvenik raj na zemlji

Angleški znanstvenik Haldane je izdal knjižico, v kateri opi- suje svet l. 1967.

Sedanji gospodarski sistem Evrope, pravi pisec, se bo zru- šil in končal z revolucijami, za- zaključek pa bo še vojna. Ta vojna pa ne bo, kakor mnogi domnevaajo, pomenila konec člo- veštva. Vendar bo v enem sa- mem mesecu uničila eden od dva milijona civilistov.

L. 1940 se začne po Haldane- jevi napovedi nazadovanje pre- bivalstva v Angliji. Ta doba bo dosegla višek l. 1966. V istem času pa se bo skrčilo tudi pre- bivalstvo drugih dežel. Samo A- merika in Avstralija bosta osta- la na sedanji višini porodov. Na- sprotno pa se bosta Rusija in Japonska množili z neverjetno naglico. Zaradi skrčenja ljud- stev bodo mnoge dežele skušale odtegniti ženske industrijskemu delu. Vrnile jih bodo družini in domačemu ognjišču. Toda poro- di se kljub temu ne bodo dvig- nili vse dotle, dokler ne bodo priznali materinstvu posebnih časti in zaslug, ki jih v resnici ima za državo.

To spoznanje bo prodrlo v An- gliji šele l. 1966, ko bo že pre- pozno. Anglija tedaj ne bo več velesila. Imela bo le postarno prebivalstvo in malo otroškega naraščaja. Konec druge tretjine našega stoletja bo na Angle- škem samo še mnogo uradništva, trgovstva in ljudi, ki ne bodo večji nikakršnega dela. Življenje bo tedaj na visoki stopnji. Le- talstvo se bo razvilo in ojačilo, televizija bo na višku tehnike, radio in zvočni film bosta sploš- na ljudska last in dostopna vsa- komur brez plačila. Književnost se bo približala romantiki 19. stoletja. Narodi bodo prepriča- ni, da je doba slave za njimi in da je življenje le kruta in borna igra.

V tem času pa bo na svetu de- žela, ki bo stalno povečevala svo- jo proizvodnjo. To bo Rusija, ki bo l. 1960 že tako organizirana, da bo imela za seboj četrto pet- letko. Delavci bodo dobivali veli- ke dopuste, ki pa jih bodo upo- rabljali pod nadzorstvom države za vzgojo, sport in potovanja. Rusija in Amerika bosta tisti dve državi, v katerih se bo po- meril kapitalizem potem, ko bo drugod že prej propadel.

Ko bo življenje doseglo to raz- vojno stopnjo, se bo začela na zemlji doba, ki jo imenuje Hal- dane zlati čas človeškega rodu.

Vsak novorojenec bo čaščen kakor dar božji. Materinstvo bo veljalo za najvišji in najsvetej- ši poklic in se bo plačevalo. S psihotehniko bodo otroke preiz- kuševali in jim določali bodoče poklice že kmalu po 10. letu sta- rosti. Od 12. leta naprej bodo delali po dve uri na dan v in- dustriji in na polju, z 20. letom pa bo že vsak zaposlen pri 30- urnem tedenskem delu. Časi bo- do takšni in delo se bo tako ce- nilo, da bo imel vsak duševni in ročni delavec po tri mesece do- pusta letno, zaslužek pa bo ta- ko dober. Civilizacija bo dosegla takšno stopnjo, da bosta vsake- mu državljanu letno na državne stroške dovoljena dva obiska pri zdravnikih, ki ga bodo mo- rali brezplačno preiskati in ugo- tovitvi njegovo zdravstveno sta- nje. Na vsakih 100 prebivalcev bo tedaj prišel po en zdravnik. Bolezni bodo odvrčali s profi- laktičnimi sredstvi in to bo lju- dem v splošnem podaljšalo živ- ljenje preko 70 let.

Haldane razpravlja tudi o ki- rurski vedi in polju, da bo zdrav-

niška spretnost za operacije pljuč in srca posebnoma velika in uspešna. Ljudsko življenje bo tudi mnogo udobnejše kakor dan- es, stanovanjske tesnobe ne bo več, vsakdo se bo kretal v svet- lih in dovolj velikih prostorih. Zasebna gospodinjstva bodo iz- ginila, kajti hrano bodo ljudem dobavljale avtomatične kuhinje, ki bodo v vsaki hiši. Z eno be- sedo, čez trideset let se bo na- selil na zemlji raj. Ljudje bodo imeli več svobode kakor danes in večja pravičnost bo tudi po- magala vsem do prepričanja, da so srečnejši od svojih prednikov.

Podjetniška brezveselnost

230 žrtev kremenčevega prahu

V malem mestu Charlottes- villu, Va., se vrši ta čas proces, kakršnih je bilo doslej celo v A- meriki malo. 230 delavcev oziro- ma njihovih družin toži družbo Rinehart in Denis za odškodni- no \$5,750,000. Kakanih sto let delavcev je že mrtvih, drugim se smrt polagoma približuje, a vse to zaradi naravnost zločinske malomarnosti podjetniške druž- be. Vsi delavci so namreč pri graditvi 5 km dolgega predora vdihavali kremenčev prah in o- boleli na siliikozi, hudi bolezn, ki se konča s sigurno smrtjo.

Družba bi morala zgraditi dolg prekop, ki bi dovajal neki električni centrali vodo iz večje reke. Iz konstruktivnih razlogov je bilo treba pri tem izvrtati 5 kilometrski predor skozi hrib, v katerem so močni skladi kre- menca. Podjetniki so dobro ve- deli za te sklade in tudi to, da je kremenčev prah zdravju smrtno nevaren, vendar pa de- lavcev niso opozorili na nevar- nost in še manj so jih opremili z zaščitnimi maskami. Pač pa so se že pred pričetkom dela po- godili z nekim pogrebnim zavo- dom, da bo ta vsakega mrtvega delavca pokopal za nizko ceno 55 dolarjev in so kupili celo zem- ljišče, ki naj bi se rabilo kot po- kopališče.

Že kmalu potem, ko so začeli vrtati predor, so naleteli na kre- menčeve plasti. Po vsaki raz- strelitvi je ovil delavce gost, si- vočrn dim, kremenčev prah, a delavcev ni nihče opozoril, da vdihavajo z njim samo smrt. Čez pol leta je umrl prvi dela- vec, ne da bi zbudilo to kakšno pozornost, potem pa je umrl dru- gi, tretji, oboleli so po vrsti vsi delavci in šele tedaj so postali na stvar pozorni. V kratkem ča- su je dobila družba na vrat sko- raj četr tisoča tožb za odškod- nino, kajti zdaj so zvedeli vsi, da so bolni na siliikozi, proti ka- teri ni pomoči. Eden najboljših ameriških strokovnjakov za pljučne bolezni, dr. Raymond Hayhurst, je kot sodni izvede- nica izjavil, da ni učinkovitega pripomočka zoper to bolezen. Mogoče bi jo lahko ustavili v za- četnem stadiju, a še potem bi ji bržkone sledila smrt zaradi jeti- ke in vnetja pljuč. Kremenčev prah vdira namreč v pljuča in povzroči tam vnetja. Naredi se neka vrsta lišaja, ki se v krat- kem času razširi čez vse tkivo in ustavi dotok krvi. Bolnik zve za svojo bolezen šele tedaj, ko se pojavijo prve težave v dihanju, a tedaj je že prepozno. Podjet- niki se seveda izgovarjajo, da niso vedeli za strašne učinke kremenčevega prahu in da sta bili pogodba s pogrebno družbo in nakup pokopališča samo u- krep zoper morebitne nesreče. Svojei umrlih delavcev so preje- li že \$130,000, a ko bo proces končan, bo družba po vsej prili- ki morala likvidirati. To pa se- veda ne bo nikoli odtehtalo 230 uničenih človeških življenj.

Pošast moderne vojne

Poskusna mobilizacija francoske obrambne sile

Kopica listov poroča v senza- cionalni obliki o poskusni mobi- lizaciji celokupne francoske o- brambne sile, ki naj preizkusi moč francoske mornarice, arma- de in letalstva. Mobilno stanje je nastopilo že 1. junija in na- trajalo do 30. septembra. Ored- nji točki poskusnih vojaških o- peracij sta Pariz in Lyon.

V teh štirih mesecih bo Fran- cija popolnoma pod vtisom po- skusne mobilizacije. Rezervisti bodo postopoma poklicani pod zastave in nad Parizom in Lyo- nom bo proglašeno, kadar nasto- pi primeren trenutek, obsedno stanje, katerega namen bo, pre- izkusiti odgovornost obeh mest proti napadom iz zraka. V dneh napadov bodo vojaške in civil- ne oblasti sporazumno izpraznile osrčje Pariza in Lyon ter posla- le ljudi v kleti in podzemlja z varovalnimi napravami proti plinom.

V zraku nad Parizom in Lyo- nom se bo razvila pravecata bit- ka, kjer bodo vojaški oddelki na- padali in se branili. Istočasno bodo zasedle francoske vojske državno mejo, kjer se bodo po- stavile v bran sovražnim poizku- som vdora v deželo. Tudi morna- rica ne bo počivala. V Sredozem- skem morju, na Atlantskem oce- anu in v Rokavskem prelivu bo vprizarjala pomorske bitke. Vr- hovni poveljnik vseh operacij bo general Weygand.

Listi, ki poročajo te stvari, poudarjajo, da so poizkusni ma- nevri zategadelj tako važni, ker je francoska prestolnica Pariz toliko kakor popolnoma nezava- rovana pred plinskimi napadi iz zraka. Najbolj žalostno je to, da ni na razpolago niti velikih si- ren, ki bi opozarjale prebival- sta na nevarnost bližajočih se aeroplanov. Tudi podzemska kri- tja ne ustrezajo, tako da je Pa- riz prav za prav v primeru voj- ne izročen na milost in nemilost sovražniku.

Vojaški strokovnjaki poudar- jajo, da bi od vsakih sto bomb, ki bi jih sovražna letala vrgla na mesto, trideset bomb pogodilo cilj. Razdejanje, ki bi ga po- vzročilo, bi bilo strašno. Kajti nihče si ne sme zatiskati oči pred dejstvom, da so v Evropi države, ki izdelujejo danes bom- be v teži do dveh ton. Moderne vžigalske bombe dosežejo danes že 5 kg teže. Njih učinkovitost je strašna, kajti pri ognju, ki nastane zaradi zadetka, doseže vročina 2 do 3 tisoč stopinj. Tak- snih požarov sploh ni mogoče pogasiti z vodo.

Najnevarnejše pa so plinske bombe. V Parizu živi na četvor- nem km površine 80,000 ljudi. Deset ton plina bi povsem zado- stovalo za zastrupitev površine enega četvernega kilometra ter za pomor vseh ljudi, ki živje v tem prostoru. Moderni strupeni plini so tako učinkoviti, da bi celo tri do štiri dni potem, ko bi se ljudje vrnili iz svojih kritij na dan, zastrupili prebivalstvo.

Te vesti so navdale francosko prebivalstvo z velikim strahom, ker ni dvoma, da bi v bodoči voj- ni, katere si nihče ne želi, naj- bolj trpeli civilisti.

Majhna izprememba

Avstrijski stotnik naredniku: "Jutri opoldne bo solnčni mrk. Skličite svoje ljudi jutri opoldne izvenslužbeno ha dvorišče vo- jašnice, da jim razložim ta pri- rodni pojav. Ob slabem vreme- nu ostanite seveda v vojašnici!"

Narednik je sporočil povelje dalje: "Jutri opoldne priredi go- spod stotnik izvenslužben soln- ni mrk z razlago prirodnega po- java, ki se bo ob slabem vré- menu vršil v vojašnici!"

Pri skušnji

"Nu, sinko, kako je bilo pri skušnji?"

"Prav lepo, papa. Profesor je bil zelo prijazen in pobožen".

"Zakaj pobožen?"

"Pri vsakem mojem odgovo- ru je tlesnil z rokami in vzdik- nil: 'Moj Bog, moj Bog!'"

Pameten pes

"Ali mi verjamete, da so ne- kateri pa pametnejši od gospo- darjev?"

"Kaj ne bom verjel — tudi jaz imam takega".

Demonstracije za vojno na glavnem trgu v Tokiju na Japonkem.

—Fotostat Picture—

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Kljub vsemu temu so si postiljali tesno drug kraj drugega, ne da bi se zmenili za soseda. In zdelo se je, da je vse to tu okrog ugaslega stroja, kraj tega šahta, že utrujenega ob bljuvanja premoga, kakor kako masčevanje stvarstva, svobodna ljubezen, ki je pod knuto nagona zaplajala otroke v trebuhe teh deklet.

Vendar pa je tu stanoval paznik, stari Mouque, kateremu je bila družba prepustila skoraj prav pod podrtim nezavestnim odrom dve sobi, ki sta bili v neprestani nevarnosti, da ju bodo poslednji padajoči tramovi lepega dne porušili. Moral je celo podpreti del stropa in je živel tu z družino prav lepo; s sinom sta stanovala v eni sobi, Mouquetka pa je prebivala v drugi. Ker ni bilo na oknih niti ene šipe več, jih je kratko in malo zabil z deskami: videlo se je sicer bolj slabo, a zato je bilo toplo. Sicer pa tudi ni bilo ničesar, na kar naj bi paznik gledal, zato je hodil opravljal konje v Voreux, ne da bi se kdaj ukvarjal z requillartsko podrtijo; od nje je ostal samo šaht, da je služil le za dimnik, skozi katerega se je zračila sosednja jama.

Tako se je oče Mouque postaral sredi te večne ljubezni. Od svojega desetega leta je Mouquetka prevračala kozolce po vseh kotih te razvaline, ne kot preplašena in še zelena frklja, kakršna je bila Lidija, temveč kot rejena deklica, godna tudi za bradate fante. Oče ji ni mogel česa očitati, ker mu je izkazovala spoštovanje in ker ni nikdar privredila kakšnega ljubimca domov. Sicer pa se je že privadil tem rečem. Kadarkoli je šel v Voreux ali se je vračal domov, tedaj je — brž ko je zapustil svoj breg — zmerom tvegaj, da stopi pri vsakem koraku v travo na kak par; še huje pa je bilo, če je hotel iti nabirat drva za juho ali deteljo za svojega zajca onkraj ograde: tedaj je videl, kako se drug za drugim dvigajo sladkosneden nosovi vseh montsoujskih deklet, a moral je dobro paziti, da se ne bi spotaknil ob stegnih, iztegnjenih kar preko steze. Sicer pa so ta srečavanja polagoma zmerom manj koga motila, ne njega, ki je zgolj pazil, da ne pade, ne deklet, ki jih je pustil, da so opravile svoje, le obzirno se je odstranil z majhnimi koraki kot pameten človek, ki ga te naravne reči ne vznemirjajo. In prav tako, kakor so one poznale tačas njega, je naposled tudi sam spoznal nje; tako pač spozna človek vreščee srake, ki uganjajo na vrtu v hruškah svoje norčije. Oh, ta mladost, s takšnimi požirki ti to uživa, kako se maši! Včasih je zmignil z brado s tihim pomilovanjem in se okrenil proč od preburnih razposajenk, ki so preglasno sople v temi. Samo neka reč ga je spravljal v slabo voljo: dva zaljubljenca sta imela grdo navado, da sta se stiskala, naslonjena ob zid njegove sobe. To ga ni motilo v spanju, toda s tolikšno močjo sta se pritiskala ob steno, da bi jo bila naposled skoraj podrla.

Vsak večer je prihajal k staremu Mouque-u na obisk njegov prijatelj, oče Bonnemort, ki je hodil redno pred večerjo sem na sprehod. Oba starca nista skoraj nič govorila, izmenjala sta komaj deset besed v pol ure, ki sta jo preživljala skupaj. Toda prijetno se jima je zdelo, tako se sestajati in misliti na stare čase, ki sta jih združno prežvekovala, ne da bi se jima zdelo potrebno, da bi tudi o njih govorila. Posejala sta v Requillartu drug poleg drugega na nekem brunu, izustila kako besedo in se potem, zroča predse, spet predajala svojim sanjarijam. Brez dvoma se jima je spovračala mladost. Okrog njiju so ljubimci izpodrečevali ljubicam krila, poljubljane in hihitanje je

šušljalo naokrog in gorak vonj po dekletih se je dvigal iz sveže, poležane trave. Za to jama je pred tri in štiridesetimi leti oče Bonnemort jemal svojo ženo, tako šibko vlačnico, da jo je posadil na hunt zato, da jo je lažje pošteno objel. O, to so bili lepi časi! In oba starca sta kimala z glavo ter se naposled razšla, a čisto si nista niti voščila lahko noč.

Nocč pa, prav ko je prihajal Štefan, je oče Bonnemort, ki se je bil dvignil z bruna, da bi se vrnil v kolonijo, dejal:

— Lahko noč, starina! ... Slišiš, ali si poznal Rossijevko?

Mouque je za trenotek pomolčal, zakinkal z rameni, potem pa rekel, odhajaje v svojo hišo:

— Lahko noč, lahko noč, stari!

Tedaj je Štefan sedel na bruno. Zmerom bolj je bil žalosten, ne da bi vedel zakaj. Stari možak, čigar hrbet je videl izginjati, ga je spomnil njegovega jutrajšnjega prihoda, kope besed, ki jih je bil iztrgal nadležni veter temu sicer molčecu človeku. Kolikšna revščina! In vsa ta dekleta, izčrpana od napora in vrhu tega še tako neumna, da grede zvečer delat otroke, ljudi za delo in trpljenje! Nikoli ne bo tega konec, če bodo zmerom spočenjale nove stradalce. Kaj bi ne bilo bolje, si dati zatrti telesa, stigniti stegna, kakor pred bližajočo se nesrečo? Morda se je predajal tem zmedenim, čemernim mislim le iz samotarskega dolgočassja, ko so se drugi ob tej uri hodili po dva in dva naslajat. Mlačno vreme mu je leglo nekoliko na dušo, še redke kaplje dežja so mu padale na razpaljene roke. Da, vse zapadajo temu, ki je močnejše od pameti.

Ko je Štefan še zmerom sedel in se ni premaknil v temi, je prihajal od Montsouja neki par ter se — ne da bi ga bil videl — obregnil obenj in prekoračil pusto requillartsko ozemlje. Dekle, prav gotovo še devica, se je branilo, se upiralo in pritaženo, šepetajo moledivalo: fant pa jo molčal in jo kljub temu vlekel v temo, v kot neke šupe, ki je še zmerom stala in v kateri je bilo nakopičeno staro, preperelo vrvice. Bila sta Katarina in dolgi Chaval. Dasi ju Štefan ni spoznal, ko sta šla mimo njega, jima je vendar sledil z očmi in prežal, kako se bo istorja končala, prevzel od neke čutnosti, ki je usmerila njegove misli drugam. Čemu naj bi se vmešal, ko pa pravi jo dekleta "ne" zato, ker imajo rade, da se jih najprej s silo pridobi.

Zapustivša kolonijo Dve sto štirideset, je šla Katarina po glavni cesti v Montsou. Ze iz svojega desetega leta, odkar je sama služila v jami svoj kruh, je hodila čisto sama po teh krajih v popolni prostosti, kakor je bila navada v premogarskih družinah; in če do svojega petnajstega leta ni imela še z nobenim moškim opravka, je bilo temu vzrok njeno počasno spolno zorenje, ki še ni doseglo viška. Ko je prišla do rudniških skladišč, je šla čez cesto in stopila k neki perici, trdno se nadejaje, da najde tam Mouquetko, ker je tičala venomer pri treh ženskah, ki so od jutra do noči dajale za kavo. Ali čakalo jo je žalostno presenečenje: pravkar je bila vrsta na Mouquetki, da plača za kavo, in ji zato ni mogla posoditi obljubljenih deset soujev. Da bi jo potolažila, so ji ponudile zastoj kozarec čisto tople kave. Pa tudi tega ni hotela, da bi se njena tovarišica izposodila denar od kake druge ženske. Na misel ji je prišla varčnost, nekakšna babjeverna bojazn, da bi ji trak, ki bi ga zdaj kupila, prav gotovo prinesel nesrečo.

Brž se je napotila spet proti koloniji in je bila že pri zadnjih montsoujskih hišah, ko jo je neki možki poklical s praga Piquettine krême.

(Dalje prihodnjič.)

se, počakala, prisluhnila, nehoti pritajila dih v prsih, da bi se vspele nad srcem. Izpuštil bi, da bi zaprla, in potem bi se vrnil in delal, delal, delal.

Takole si je neki Peter opajal vsak večer z mislimi na svojo dekle. Ko se je prvič zavedel, je spoznal, kako nesrečen je. Res! Kako je bilo takrat?

Vsi se enkrat prebudimo in ničesar nismo vedeli prej, se nankrat natanko zavedamo. Takrat niti ne vemo, da smo vstali bolj zgodaj kakor navadno. Le to vemo, da smo se prebudili v popolnoma drug svet.

Tako si se prebudil, ali pa so te zle sanje vrgle iz sna, ki so odsele tvoja edina družba.

Ožmeš si oči. Iščeš v mislih: kje se je vse spremenilo, in veš: Te sanje so se pričele prejšnji večer.

Ali ni res tako, Peter?

Prejšnji večer, pred tistim dnevom, je prišel po cesti mimo Kolenčevega soseda Čotek. Ustavil se je in vprašal za gospodarja. Kolenč je bil z doma. Peter je prišel takrat čez dvorišče in vprašal:

"Ali vam lahko jaz naredim, po kar ste prišli?"

"Prav za prav nisem tako nujno potreboval. Ti si hlapec. No, lahko bi mi tudi ti dal," je mencal sosed.

"Jaz sem hlapec," je dejal Peter. "Že od mladih nog. Menda sem bil tu rojen."

"Rojen? Menda se tu nisi rodil. Pa kaj jaz vem. — Ti si rota, Peter."

"To je zdaj vseeno. Jaz sem tu kakor doma."

"Koliko let ti je sedaj?"

"Trideset. Na jesen jih bom trideset."

"Trideset Ja, ja, sirota si bil, Peter. — O jaz se te še nekoliko spominjam, ko si bil majhen. Tudi tvojo mater sem poznal. Bog ji daj večni mir in pokoj. In tvoj oče je bil možak," je nadaljeval Čotek zamišljeno. "Saj zdaj sta mrtva oba. Ti ne moreš nič zato."

Ali nista govorila tako? Prav natanko tako?

Peter takrat ni razumel, česa ne more. Počakal je in premišljal, kaj bi bil Čotek rad dobil od gospodarja, česar mu on ni mogel dati.

Oj, ti dobro, dobro storjena dobrota!

Sam Čotek bi te lahko strl z eno besedo.

Ali ne vidiš? Z eno besedo.

Iz uslužnosti svoje in skromnosti je hotel hlapec pomagati gospodarjem.

Čotek ni rekel ničesar, niti poslovil se ni.

Takrat se je šele Peter zavedel. Kakor da je stopil iz sebe.

Kdo si ti, Peter?

Kolenčev Peter.

Kolenčev? Hlapec? Ti nisi niti hlapec, marveč sirota. Se nikdar nisi z ljudmi sklepal dogovora.

Da so ti dali pridevek Kolenčev.

Kako je dobil to ime?

Ko je bil še čisto majhen in se je kot otrok igral med otroci, so za razložek dali tudi njemu ime. Ko je rasel, so ga vpraševali, in on jim je odgovarjal:

"Kolenčev Peter."

Tako se te je prijelo tuje ime. Peter se je spominjal, da se je v šoli pisal drugače. Ampak on, nedolžnost in sama nevednost, ni nikdar za sebe tega uredil.

Peter se je s stisnjeno pestjo udaril po glavi.

Glej, glej. Ta neumna buča je vendarle razumela. Besede so se v njej urejevale same. Na kar ni nikoli pomislil, vse tisto so besede odločile že davno. Vedele so resnico, samo prikrivale so mu jo.

Ce te kdo vpraša, kdo si, in ti rečeš: Peter, nisi povedal — kdo si, marveč — kaj si. Povedal si, kar si mislil. Nisi povedal: sem; povedal si: nisem. Kajti prav na dnu vemo vsi resnico.

Peter se je začudil resnici. Ali ti je življenje res določeno?

Glej! Zdaj pojdeš k Mariji in vprašaš jo. Ni mogoče, da ne bi vedela. Ljudje so vsi skritih misli in ne povedo, dekle pa govori iz srca. Ali tudi ona misli o tebi, da ti je usojeno, da nisi bil nikoli nič in nikdar ne boš? Zamislil se je Peter in ves samo poslušal udarce srca, kakor da govori z Marijo.

Dvom pa je šel naprej in paral po srcu. Vesela Petrova narava se ga je branila. Vpraševal se je:

Ali si se odpovedal, Peter, ali še ne? Glej, nič se še nisi in ti dobro veš, da se še nisi. Pa vendar je vse zaman. Otrsi se! Tvoji upi so prazni. Saj v resnici sploh nimaš upanja, samo življenju si se vdal, ki je čudovito bogato in radodarno in ki ima tudi za tebe polno vsega, kakor za druge; nekega dne pa te vrže in ubije.

In široko so se odprle Petrove oči in blagovale svet pred seboj, ki se je prikazal nenadoma kot plavajoča pokrajina pod obokom neba, da je Peter okamenen obstal in molil.

Svet, življenje! Kakšno moč veje od vaju! Našla sta siroto Petra, ko se je še kot otrok igral med otroci, obdarovala sta njega s praznikom in mu srce prepelnila z občutjem.

V vajinem objemu je živel ta otrok in postal velik. In velik in nežen otrok je hodi po cesti, po njivah in travnikih in vrtovih in se jih je izbral za svoj dom.

Ko je dorastel, je smel tudi stati pod lipo, in da ni bil sam, se je včasih naslonil k visokemu zidu, kamor ni segalo solnce. Tudi solnca bi si zaželel, pa ne boš, Peter. Gospodarji stoje v krogu pod lipo. Ne bilo bi dostojno, če bi stal tam tudi on. O, lahko se ti je umakniti, ko si bil sam poln solnca.

Po maši se je Peter ustavljal še pred gostilno. Prišli so fantje in ga povabili k igri na kroglo. Četrtri jim je majkal. Včasih, popoldne, je manjkal šteti ali pa osmi. Igra je najlepša, če je igralcev enako. Peter se jim je rad pridružil. Igra na kroglo mu je bila v veliko veselje. Najrajši je zbijal, toda odločal se je za varno bližanje. Igral je eno ali dve igri. Medtem so se nabrali ljudje. Nekdo se je že ponudil.

"Jaz se ne grem več," je dejal Peter, izpil ostanek vina, počakal računa in oddal kroglo drugemu.

Prav vidim te, Peter, kako teško si se poslavljaj!

Gledalci so ga sprejeli medse:

"Si se naveličal?"

"Nisem se prav naveličal, a kaj bi. Toliko je ravno prav. Naj se še kdo drugi spreleti in nateče."

Sedel je na rob klopi in se oddahnil. Sosedje so govorili.

"Nu, ja."

"Kdor ni ravno velik prijatelj krogel, sta mu dve zadosti."

"Peter je igral prav dobro."

"Peter?! Tudi kako ti udari! Človek mu ne bi prisodil toliko moči."

"Močan res nisem," se je oglašal Peter.

"Saj si tudi majhen," ga je preglašil stari Kolar. "Tvoj oče je bil ravno toliko, pa kako je bil krepak. Ves rod je bil takšen, živav. To dela kri."

Drugi so na te besede starega Kolarja molčali. Mlajši so bili, a vsi so enako mislili.

Petrov rod?

Kje je bil njegov rod. Izgubili so ga iz vida. Petra niso

resnično videli. On je en človek. Majhen in nih kosti in nizkega je imel ves razjeden, koz, roke od dela. Nje so bile velike. Zdal se klobuk in novo obleko. Bila mu je nekoliko hlapna in ostra. Blag preslabo. Peter je tedaj rad nosil pisane. Novo je imel samo eno, nično imetje je mogel nikljasto uro in veriž veskom. Imel je to dovolj za pastirja. A pastirjem in pastirjem razloček. Nekoč so stirlja po sta in po pet sto ovac. Pmo štiri. On jih je prigojil, a rede se na jevem in so gospodarji (Konec prihodnjič)

ZA SNEH

V dobrih starih

Pri vodovodu vrh se razgovarjali dve stanki o čudovitih mojih v gospodinjstvu.

"Ja, ja, tehnika, to kaj," je kimala gospa. "Koliko smo se morali mučiti, kadar smo izproge! In zraven se je kadil in z njim še barmamo pa praktične ni nikjer bacilov, in z njimi prihranimo!"

"Imate že prav," je gospa Porentova. "T

derni izumi imajo tu be: kadar mi jo je pček kakšno zaigral, se komalo položila na konoštelu z iztepanjem, potem je bil koj prid s takimi sesalniki, rete pri otroški vzgo začeti!"

Nepričakovan od

"Ze šesti mesec je, k vam z neplačanim

"Prav imate — prebi se od danes tikala

SLOVENSKI ŽI

Rad bi se seznanil s dekletom ali vdovo z enim otrokom, žensko od 21—28 let. Če kaj naj mi piše in priloge, ki jo na zahtevo vnost jamčena. Moj M. K. P. O. Munising

DA USTREŽEMO NE

CLANOM

ki so želeli naročiti si ceni knjigo THE NATURN, katero je spimie smo jih naročili deset knjig. Torej s z vašim naročilom ga polde. Z naročilom tudi Money Order knjiga stane z pošil Naročila pošljite PROSVETA, 2657 S. Ave., Chicago, Ill. Godina, upravitelj.

Ali ste že naročili Mladinski list svojemu lju ali sorodniku v tujini? To je edini dar trajen ki ga za mal denar lahko dobite v domovini

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA CL S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vas poženila daje vodstvo tiskarne Cene umarne, unijako dolo prva vrsta

Pišite po informacije na zadnji

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telephone Rockwell 4994

Chicago, Ill.

I. Grahov:

S CIGANI

Kdo si, Peter? Odkod si prišel, kdo ti je oče? — Tvoj oče je menda umrl v rumunskih gozdih ali pa so ga umorili roparji, — da je svojega sina zapustil v kraju, kjer zdaj nikogar nimaš?

Zdaj si, Peter, hlapec.

Peter. To je toliko kot pohabljen bitje. Lahko bi bil France ali Tone. To bi bilo vseeno. Ne manjka ti ne roka ne noge in čeprav nisi bolehen niti nadušljiv, so vendar tvoje sence — sence pokveke. Zverženo hodiš po zemlji, ko da si prevallil goro. Nihče se ne meni za tebe.

Kolenčeva Marija?

Kam bo šla, če bi se vzela?

Ali si, ali nisi, Peter? Kako je s teboj?

Ne boš, Peter! Ljudem ni mogoče uiti. Ljudje hočejo vedeti, kako je s teboj, ali si, ali nisi. To ti ni vseeno. Na svetu sta dve vrsti ljudi. Nekateri smo mi in drugi so vsi ostali. Drug mimo drugega gremo. Radi se pogovarjamo. Z nekaterimi smo prijatelji, z nekaterimi pa kar ne moreš nikamor. Vedel si, da se moraš z njimi enkrat pomeriti; ustaviš se in jih nagovoriš. Pogovor se suče o ti-

nje pa ostane skrito, in to je vprašanje, od katerega si največ obetaš; to naj ti da moči. To vprašanje je prav za prav tisto zadnje. Kajti človek teško živi. Dvom o samem sebi grize in grize. Vsak dan je težji in vsak dan se nam ponovi. Ljudje moramo vedeti, da je nekdo šibkejši od nas. Tako nam je, kakor da smo prevzeli težko breme nase, pretežko, — boj za življenje — in da moramo priti prej ali slej do tega, da odločimo lopato in pustimo drugim ljudem, da nas zagrebejo. Vsi smo na poti odpovedi, a tega noče priznati nihče in nihče ne sme vedeti o nas, kdaj smo opustili ves up. Zato pa ljubimo tiste, ki so žalostni in nesrečni, vse tiste, ki so obupali in jim je to na čelu zapisano. Še bolj pa ljubimo tiste, pohabljenе in sirote, ki se nikoli niso drznili šteti se med nas. In ljubimo jih zvesto, kajti nikdar se ne bodo dvignili in povzdignili zopet nad nas. V njihovem življenju jim je zapisano: Bodi plah in ponižen in ne želi si tega sveta.

Duri Kolenčeve zidanice so se bile pravkar zaprle. Marija je odšla. Šepetala sta v poltemi. Prikradla se je bila k njemu. Ali ga je res tako malo videvala podnevi? Hrepenela sta drug po drugem.

Ves dan sta delala skupaj.

Včasih je bil on samo na vrtu, včasih še bliže. Iskala sta se odkar sta vstala, pa do noči.

Ali ni svet vedel, kako rad jo ima! Solnce je govorilo o njuni ljubezni in noč je šepetala. Vedele je vodna meglica, travniki so jo prepevali, led in sneg sta jo grela. Kjerkoli je hodil Peter, vse je gledalo nanj s prijaznimi očmi. Ta ljubezen je bila nedolžna ko travica. Ali je mogel takrat razumeti?

Premislil je vsak večer o minulem dnevu. Vstal je še pred dnevom. Samo okna v hlevu so se še belila in so izžarevala svež zrak. Bila je še zima. Peter jo je natanko začutil in bil je neznanoski vesel. Odprl je krilo vrat. Obstal je v megli. Ozrl se po dolini, da se prepriča ali je ves svet tako vesel. Da, zato se je ozrl. Megla je segala čez ves svet, čez in čez. Bilo je še zelo zgodaj. Marija pa se je že prebudila. Ali je to mogoče!

Zdaj bo vstala in prišla k oknu. Lahko bi jo kar tja stopil pozdravit. Šel bi k oknu, prijel njeno roko, ko bi bila še topla, kakor da diha v njegovi. Objel bi Marijo okrog pasu in jo pritisnil nase. Ona bi se branila. Takšen bi jo poljubil in ji pobožal razpuščene kite, da bi se sprijaznil še s takšnimi, ki jih še nikdar ni videl. Potem bi ustavil okence in zadržal do polovice priprto. Razjezila bi